

یادداشت

مجید موفاقی قدیری

رئیس انجمن صنایع خوراک دام و طیور و آبزیان ایران

صنعت خوراک دام جهان بر سر دوراهی

در حالی که بازار جهانی خوراک دام یکی از بزرگ‌ترین و حیاتی‌ترین صنایع جهان محسوب می‌شود، تنش‌های ژئوپلیتیک اخیر در خاورمیانه - بویژه اختلال یا بسته شدن تنگه هرمز- این صنعت را در برابر یک دوراهی جدی قرار داده است؛ ادامه رشد پایدار یا مواجهه با شوک‌های شدید قیمتی، کمبود نهاده و بحران امنیت غذایی در مناطق وابسته!

وضعیت فعلی بازار جهانی خوراک دام

طبق گزارش‌های مختلف در سال ۲۰۲۵ ارزش بازار جهانی خوراک دام بین ۴۲۰ تا ۶۵۶ میلیارد دلار تخمین زده شده و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۳۰-۲۰۳۴ به حدود ۶۶۱ تا ۹۲۱ میلیارد دلار برسد. تولید جهانی خوراک آماده دام در سال ۲۰۲۵ حدود ۴/۱ میلیارد تن بوده که نسبت به سال قبل رشد ۹/۲ درصدی داشته است. چین، آمریکا و برزیل بزرگ‌ترین تولیدکنندگان نشخوارکنندگان (گاو شیری و گوشتی) قرآمی‌گیرند. هند (به ترتیب حدود ۲۳۰، ۲۶۷ و ۹۰ میلیون تن). بخش طیور بیشترین سهم را دارد و پس از آن نهاده‌های اصلی تولید خوراک دام عبارتند از: ذرت، کتچاله سویا، گندم و جو، افزودنی‌ها و مکمل‌ها. رشد تقاضا عمدتاً ناشی از افزایش مصرف پروتئین حیوانی (گوشت، شیر، تخم‌مرغ) در کشورهای در حال توسعه است.

شوک تنگه هرمز: اختلال در شریان حیاتی نهاده‌ها

تنگه‌هرمز نه تنها مسیر اصلی صادرات نفت و گاز است، بلکه گلوگه مهمی برای تجارت غلات، روغن‌ها و بویژه کودهای شیمیایی (اوره، آمونیاک) محسوب می‌شود. اختلال در این تنگه (که از اوایل ۲۰۲۶ و با جنگ تحمیلی علیه ایران شدت گرفته) تأثیرات دوجانبه‌ای ایجاد کرده:

افزایش قیمت کودهای نیتروژنی: خلیج فارس حدود ۳۰-۲۰ درصد تجارت جهانی کود (به‌ویژه اوره) را تأمین می‌کند. مختل شدن صادرات از عربستان، قطر و امارات باعث جهش ۲۰-۳۰ درصدی قیمت کود شده که این امر هزینه تولید ذرت و سویا را در کشورهای بزرگ تولیدکننده افزایش می‌دهد و در بلندمدت بر عرضه جهانی خوراک دام تأثیر منفی می‌گذارد.

۲- قطع یا تأخیر واردات غلات و نهاده به منطقه: کشورهای خلیج فارس و ایران بشدت وابسته به واردات ذرت، سویا و سایر نهاده‌های برزیل، آرژانتین و ایالات متحده هستند. این محموله‌ها عمدتاً از تنگه هرمز عبور می‌کنند.

● اختلال در واردات ذرت و کتچاله سویا بر تولیدات دامی اثر می‌گذارد.
● با توجه به وابستگی یالای خوراک دام به واردات (بیش از ۷۰-۸۰ درصد ذرت و سویا)، این احتمال وجود دارد که در صورت ادامه بحران، کارخانجات خوراک دام در ماه‌های آینده با کمبود مواجه شوند.

کشورهای خلیج فارس

کشورهای حاشیه خلیج فارس (به‌ویژه عربستان، امارات، قطر و کویت) از نظر امنیت غذایی بسیار آسیب‌پذیر هستند:

● صنعت مرغداری و دامداری عربستان کاملاً وابسته به واردات ذرت و سویاست.
● امارات و قطر نیز با مصرف بالای سرانه خوراک، تأمین پروتئین حیوانی به واردات بسیار زیاد متکی‌اند.
● گزارش‌ها نشان می‌دهد حدود ۷۰ درصد از واردات غذایی این کشورها (شامل نهاده‌های دامی) از مسیر هرمز عبور می‌کند.

اختلال طولانی‌مدت می‌تواند منجر به کمبود خوراک دام، تعطیلی بخشی از واحدهای تولیدی و افزایش شدید قیمت گوشت و لبنیات شود. عربستان با سرمایه‌گذاری‌های بزرگ در «شهرهای دامی» و امارات با استراتژی امنیت غذایی ۲۰۵۱، تلاش کرده‌اند وابستگی را کاهش دهند، اما هنوز جایگزین سریع برای مسیر هرمز وجود ندارد.

دوراهی پیش‌رو

سناریوی اول (رشد ادامه‌دار) اگر اختلال هرمز کوتاه‌مدت باشد و مسیرهای جایگزین (مانند مسیرهای محدود زمینی یا بنادر عمان) فعال شوند، بازار جهانی خوراک دام با افزایش موقتی قیمت مواجه می‌شود اما رشد بلندمدت خود را حفظ می‌کند. البته تقاضای رو به رشد پروتئین در آسیا و آفریقا همچنان موتور محرک خواهد بود. سناریوی دوم (بحران عمیق): در صورت طولانی شدن بحران:

● بحران شدید در قیمت نهاده‌های دامی (ذرت و سویا)
● کمبود کود و در نتیجه کاهش محصول ذرت و سویا در فصل‌های بعدی
● بحران‌های مسئولان قرار داشته
● کاهش تولیدات دامی در منطقه
● موج تورم غذا در جهان و فشار بر سایر کشورهای واردکننده

این وضعیت صنعت خوراک دام جهان را بر سر یک دوراهی واقعی قرار داده: یا با نیاووری (تغذیه دقیق، جایگزین‌های محلی، افزودنی‌های کارآمدتر) و تنوع مسیرهای تأمین، از بحران عبور کند، یا با زنجیره مأمی‌اش شکننده، شاهد رکود و ناپایداری در بخش مهم و استراتژیک تولید پروتئین حیوانی باشد. تنگه هرمز نشان داد که امنیت غذایی جهان بیش از آنچه تصور می‌شد به گلوگاه‌های ژئوپلیتیک وابسته است. کشورهای خلیج‌فارس در خط مقدم این بحران قرار دارند.

حل این دوراهی نیازمند دیپلماسی فعال برای بازگشایی مسیرها، استفاده از ظرفیت بالقوه کارخانجات خوراک دام و سرمایه‌گذاری فوری در تولید داخلی خوراک (به‌ویژه در ایران) و توسعه سریع جایگزین‌های پایدار برای نهاده‌های وارداتی است.

درغیراین صورت شوک خوراک هرمز می‌تواند به یکی از بزرگ‌ترین تهدیدهای امنیت غذایی منطقه و جهان در سال‌های ۲۰۲۶-۲۰۲۷ تبدیل شود.

دستور رئیس جمهوری برای حذف شرکت‌های پیمانکاری بار دیگر به مطالبه اصلی نیروهای شرکتی جان داد

حذف واسطه‌ها به سود نیروی کار

گزارش

حرکت در مسیر کوچک‌سازی دولت

بود، اما در عمل بخش قابل توجهی از این اهدا محقق نشد.»

به گفته او، در زمان اجرای سیاست برون‌سپاری تصور می‌شد با واگذاری برخی امور خدماتی و پشتیبانی به پیمانکاران، دولت چابک‌تر و هزینه‌ها کمتر می‌شود، اما آنچه در عمل شکل گرفت، ایجاد یک لایه واسط میان نیروی کار و دستگاه اجرایی بود؛ لایه‌ای که نه کوچک‌سازی واقعی دولت را به همراه داشت و نه بهره‌وری قابل توجهی ایجاد کرد.

لبافی توضیح داد: «دستگاه‌های اجرایی ماهانه مبالغی را به پیمانکاران پرداخت می‌کنند و پیمانکار نیز پس از کسر سهم خود، حقوق نیروها را می‌پردازد. این سازوکار در عمل باعث شده

بخشی از منابعی که می‌توانست مستقیماً به نیروی انسانی اختصاص یابد، در حلقه واسطه جذب شود؛ پدیده‌ای که ارزش افزوده روشنی برای مجموعه اداری به وجود نباید. او افزود: «نیروهای شاغل در قالب شرکت‌های پیمانکاری، در بسیاری از موارد در عمل جزئی از همان دستگاه اجرایی محسوب می‌شوند و از نظر نوع فعالیت و عملکرد، تفاوت محسوسی با دیگر کارکنان ندارند. در چنین وضعی، استمرار حضور پیمانکار بیش از آنکه کارکرد مدیریتی داشته باشد، به بازتولید شکاف در پرداخت و وضعیت شغلی منجر شده است.»

پروژه‌های عمرانی با نیروهای خدماتی یکی نیستند

یکی از نکات مهم در بررسی این تصمیم، تفکیک میان پیمانکاران پروژه‌های عمرانی و شرکت‌های تأمین نیروی انسانی است. لبافی بیان کرد که پیمانکاران پروژه‌های عمرانی با شرکت‌های خدماتی و پشتیبانی یکسان نیستند. در پروژه‌های عمرانی، پیمانکار اول تا طریق مناقشه انتخاب می‌شود، پروژه زمان آغاز و پایان مشخص دارد و با اتمام آن، رابطه کاری نیز خاتمه پیدا می‌کند. از این رو، حذف پیمانکار در این بخش موضوعیتی متفاوت دارد.

«مطالبه اصلی کارگران، افزایش امنیت شغلی و روشن شدن وضعیت استخدامی است. اگر

پس از حذف پیمانکار، این نیروها وارد نظام رسمی دستگاه‌ها شوند و براساس طرح طبقه‌بندی مشاغل همان دستگاه حقوق بگیرند، دستگ حقوق زمنه تحقق برابری خواهد داشت»

بگیرند، زمینه تحقق برابری نسبی پرداخت‌ها فراهم می‌شود

به گفته او، مسأله اصلی متوجه نیروهای خدماتی و پشتیبانی مستقر در وزارتخانه‌ها، استانداری‌ها و دستگاه‌های اجرایی است؛ نیروهایی که در قالب قرارداد با شرکت‌های پیمانکاری به کار گرفته شده‌اند اما به مرور در ساختار اداری دستگاه‌ها ادغام شده و تفاوت عملکردی معناداری با دیگر کارکنان ندارند. لبافی در عین حال هشدار داد که دولت در اجرای این تصمیم باید با حساسیت و دقت عمل کند تا ساماندهی نیروی انسانی، به گسترش بی‌ضابطه تعهدات و ساختار اداری منجر نشود. به گفته او، موفقیت این سیاست در گرو آن است که هم آثار مثبت سازمانی به جا بگذارد و هم از تصمیم‌های اشتباه‌زده و پرهزینه پرهیز شود.

سهم پیمانکار و مسأله عدالت مزدی

این کارشناس حوزه کار با اشاره به ساختار مالی قراردادهای خدماتی گفت: «در این قراردادهای معمولاً بین ۱۰ تا ۱۵ درصد از مبلغ، سهم پیمانکار است و باقی به پرداخت حقوق و مزایای نیروها اختصاص می‌یابد. هر چند این سهم در ظاهر چندان بالا به نظر نمی‌رسد، اما در مقیاس کل بدنه دولت، رقم قابل توجهی را تشکیل می‌دهد. از این منظر، حذف واسطه‌ها می‌تواند بخشی از هزینه‌ها را کاهش دهد و امکان تعدیل نیرو همراه شود، نتیجه می‌تواند کاملاً معکوس باشد؛ به این معنا که امنیت شغلی کاهش می‌یابد، سطح دستمزدها افت می‌کند و تقاضا در بازار کار نیز آسیب می‌بیند. اسماعیلی یکی از مهم‌ترین ابهام‌های موجود را این دانست که هنوز تضمین نیست نیروهای مشمول این تصمیم، پس از حذف پیمانکار، در چه حالی به کار ادامه خواهند داد؛ کارگر موقت، پیمانی، قراردادی یا نیروی رسمی؟

به گفته او، پاسخ به همین پرسش است که مشخص می‌کند آیا این تصمیم به عدالت مزدی می‌انجامد یا صرفاً شکل رابطه استخدامی را تغییر می‌دهد.

این پژوهشگر حقوق کار با اشاره به آثار مالی حذف واسطه‌ها گفت: «با کنار رفتن

واریزی مطابق با دهک بندی وزارت کار و رفاه اجتماعی و برای بیش از ۱۵ میلیون سرپرست خانوار انجام شده است. به گزارش سازمان هدفمندی یارانه‌ها، یارانه مرحله ۱۸۲ به مبلغ ۱۳۳ هزار و ۸۸۳ میلیارد ریال به حساب ۱۵ میلیون و ۴۴۹ هزار و ۲۲۴ سرپرست خانوار در دهک‌های چهارم تا نهم سراسر کشور واریز شده است.

بر اساس این بندی اعلام شده از سوی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۴۴ میلیون و ۶۳۹ هزار و ۵۹۹ نفر در دهک‌های چهارم تا نهم قرار دارند که یارانه نقدی آنها هر ماه از طریق ۲۸ بانک عامل در سراسر کشور به حساب سرپرستان این خانوارها واریز می‌شود.

اولین مرحله یارانه نقدی سال ۱۴۰۵، یعنی مرحله ۱۸۲، روز ۲۵ فروردین ۱۴۰۵ به حساب سرپرستان خانوار دهک‌های اول تا سوم واریز شد و اکنون قابل برداشت است. یارانه‌های فروردین ماه برای دهک‌های درآمدی اول تا سوم در همین تاریخ واریز شد. بر اساس اعلام سازمان هدفمندی‌سازی یارانه‌ها، مجموع مبلغ واریزی یارانه در فروردین‌ماه ۱۱۱ هزار و ۴۸۵ میلیارد ریال بوده است. تعداد مشمولان این مرحله نیز ۱۰ میلیون و ۲۱۰ هزار و ۹۶۹ نفر اعلام شده که در دهک‌های اول، دوم و سوم قرار دارند.

این سازمان همچنین اعلام کرده است چنانچه مبلغ واریزی برای برخی سرپرستان خانوار کمتر باشد، ممکن است اقساط وام‌های بانکی از یارانه آنها کسر شده باشد.

همچنین یارانه نقدی فروردین‌ماه ۱۴۰۵ به حساب سرپرستان خانوار در دهک‌های چهارم تا نهم سراسر کشور نیز واریز شده است. این

کارگران، به افزایش اخراج‌ها و سوق یافتن بخشی از آنان به سمت بیمه بیکاری منجر شود.»

ریشه یک مسأله قدیمی

این فعال کارگری با اشاره به سابقه گسترش شرکت‌های پیمانکاری گفت: «پس از تصویب قانون کار در سال ۱۳۶۹، دولت در اجرای تکلیف خود برای تفکیک مشاغل دائم و غیردائم به درستی عمل نکرد و همین خلأ، به گسترش قراردادهای موقت و برون‌سپاری نیروی انسانی دامن زد. به گفته او، بسیاری از کارفرمایان نیز صرفاً از وضعیت پیمانکاری به نوعی قرارداد موقت دیگر منتقل شوند، مسأله عدالت مزدی همچنان پابرجا خواهد ماند.»

تدارک زیر ساخت قبل از اجرا

فرامرز توفیقی، فعال کارگری نیز در گفت‌وگو با خبرنگار «ایران» اصل این تصمیم را اقدامی مثبت در حوزه کار توصیف کرد، اما همزمان هشدار داد که اجرای آن بدون فراهم شدن زیرساخت‌های لازم می‌تواند برای کارگران دردسرساز شود.

او گفت: «این مطالبه سال‌ها در سطح شعار مطرح شده و هیچ‌گاه به مرحله اجرا نرسید. اکنون دولت گام مهمی در این مسیر برداشته، اما هنوز بستری لازم برای اجرای موفق آن به طور کامل فراهم نشده و همین مسأله می‌تواند مشکلاتی در ادامه ایجاد کند.»

توفیقی با اشاره به شرایط فعلی اقتصاد کشور افزود: «کاهش گردش مالی، افت تأمین مواد اولیه و فشار بر تولید باعث شده بسیاری از کارفرمایان به سمت کوچک‌سازی حرکت کنند. در چنین فضایی، معمولاً اولین گروهی که معرض آسیب قرار می‌گیرند، کارگران پیمانکاری و روزمزد هستند؛ زیرا وابستگی قانونی کمتری به کارفرما دارند. از این رو، اگر حذف شرکت‌های پیمانکاری بدون برنامه‌ریزی دقیق اجرا شود، این خطر وجود دارد که به جای بهبود وضعیت

مصوبه تا پایان سال، در دوره‌های زمانی دو ماهه، نسبت به تأمین اعتبار خرید کالا‌های مورد نیاز خانوارهای مشمول یارانه، به میزان سهم ماهانه هر خانوار اقدام کنند.

این شرکت‌ها مکلفند به نحوی برنامه‌ریزی و اقدام کنند که همه خانوارهای مشمول یارانه نقدی در سطح کشور، دسترسی مؤثر به فروشگاه‌ها و مراکز عرضه طرف قرارداد داشته باشند و امکان خرید هم به‌صورت برخط و هم به‌شکل غیربرخط برای آنها فراهم باشد.

الزامات اطلاعاتی و صیانت از داده‌ها

در بخش دیگری از این مصوبه، سازمان هدفمندی‌سازی یارانه‌ها موظف شده است داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز مربوط به سرپرستان خانوارهای مشمول یارانه نقدی را با رعایت قانون «مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی» مصوب ۱۴۰۱ و پس از تأیید کارگروه تعامل‌پذیری دولت الکترونیکی، در اختیار شرکت‌های داوطلب قرار دهد. این داده‌ها نیز در دوره‌های زمانی مورد نیاز، به تشخیص این سازمان، به‌روزسانی خواهد شد. رعایت محرمانگی و صیانت از داده‌ها و

از فشار معیشتی خانوارها را جبران کند.